

Vezmi si Goethova Tassa. Pan Jaroslav Maria prozíravě varuje před srovnáváním svého Tassa s Tassem jeho. Vezmi si scénu z posledního jednání, kde zlomený Tasso utíká se ke svému nepříteli Antoniovi a přimyká se k němu jako trosečník, a zachvěje se i po stotřiceti letech. Ne proto, že to napsal Goethe a že jsi hypnotisován jeho jménem — nejsi německý filolog goethovské cirkve a zakusil jsi, že Goethe napsal také dost věcí planých a pustých, které bys nechtěl čísti ani v předpeklí —, nýbrž proto, že jest *zde* zachycena ta prohlubeň lidství, ta kletba všelidského údělu tak mučivě pravdivě, že se k ní nepřiznává člověk než ve snech.

A přec i v *historickém* Tassovi jsou prvky, které nejsou bez všelidské symboliky, bez velikosti a hrůzy. Tasso při všech svých slabostech nebyl tak ubohý a bídný, jak jej výlučně líčí p. Jaroslav Maria. Jest lidská opravdovost i v jeho úzkostlivostech náboženských i v jeho vrtošivosti estetické, která nutila jej theoreticky spekulovati o problémech poetiky a v pojednáních rozebírali a uvědomovati si požadavky pravé epiky; žádala si jen básnického oka, aby byla postihnuta a vynesena láskyplně na slunce.

Pan Stanislav K. Neumann

projevuje obšírně v 1. a 2. čísle Června své nadšení a opojení z dvou knih „skutečně nových“; z Božích muk od Karla Čapka a z Lelía od Josefa Čapka, jež jsem rozebral podrobnou a trpělivou analysou ve dvou člancích v minulém ročníku tohoto listu. Jsem poslední, kdo by chtěl bránit p. Neumannovi ve výraze jeho entusiasmů: okouzlili-li jej bratři Čapkové, dobrá, jest to věc jeho uměleckého svědomí a jeho soudnosti, z níž jest odpovědný před budoucností. Ale co jest naprosto nepřipustné, jest, aby p. Neumann *povšechnými paušálními* frázemi bagatelisoval jiná díla umělecká, jeho směru ať domněle, ať skutečně protichůdná, a aby urážel a podezíral kritické recenze knih Čapkových, snad méně nadšené než články jeho, ale zato věcné, doložené a zdůvodněné, jako byly referáty moje. Pronesl-li jsem názor, že v knize K. Čapkově jest rozpor mezi theoretickým programem „umění civilního“ a praktickým kultem záračnosti a touhy po ní, byl názor tento opřen o podrobný rozbor a jasné logické argumenty a ty neodhavi se vyhýbavým pokrčením ramen a frázemi o „*pouhém* (!) citování zčeření“ a „*pouhém* (!) obratu do sebe v okamžicích znepokojení (!)“, jak činí p. Neumann. Jako nestačí opakovati třebas desetkrát slovo o *tvárných* silách tohoto „skutečně nového“ umění —, pokud *konkretným* rozbohem neukáží se tyto domnělé tvárné síly *při dile*, potud budu míti právo pochybovati o nich, zvláště vybavím-li si v mysli dialektické řetězce K. Čapkovy nebo beztvaré, patheticky slovné stíny Josefa Čapka.

Proti návrhu Macharovu

Dočítám se v denních listech o návrhu Macharově, jak by spisovatelé darovali čtvrt milionu korun lidové universitě tím, že by každý z nich, podepisatelů loňského májového listu českému poselstvu, konal asi den práci písařskou: podepsal se tisíckrát na listek, opsal tři sta vět nebo slok ze svých děl; takové rukopisné listky daly

by se pak vázati v alba, na něž by donesly dámy kusy šátků a stužky, a alba prodávala by se po stu a dvou stech korunách...

Vyznávám otevřeně, že je mně celý ten papírový návrh odporný a že se této činnosti písařské pro blaho národa a jeho lidové výchovy nezúčastním. A to z těchto důvodů:

1. Nerad bych byl s určitými lidmi v albu. Abych byl konkrétní: hned na příklad ne s Arnoštem Procházkou. To není malichernictví, to jest úcta ke své osobě a ke své činnosti. Mohu jistě ctíti *odpůrce* a vážiti si ho a rád položiti své jméno vedle jména jeho ve společné akci — a blažený národ, kde má člověk takové odpůrce. *Takový* odpůrce — čestný, loyální, opravdový — je vlastně tvůj *spolupracovník*; někdo, kdo hledá jako ty a touží jako ty a tvoří jako ty o těchže záhadách a otázkách, jenže s jiných hledisk nebo jinými metodami, a tak tě opravuje nebo doplňuje. Jsou odpůrce, na něž může býti člověk hrd a kteří mohou býti tvou pýchou — a v zdravých kulturních poměrech mělo by tomu tak býti vždycky. Ale něco jiného jest zákeřník bez rytířskosti a noblesy, záštim impotence otrávený pomluvač a nacti-utrhač. S tím nechce a nemůže míti nic společného člověk, který si váží své osobnosti a své tvorby; s ním odmítá a právem odmítá společnou střechu i společný krb. Nebyl bych podepsal ani májového listu poselstvu českému, kdybych byl věděl, že bude o podpis požádán také Arnošt Procházka a že jméno mé bude s jménem jeho v jedné řadě.

2. Ale nebýti toho: nelíbí se mi ani návrh Macharův sám o sobě — nemá zdravého vnitřního jádra. Prodávati alba s autografy po stu a dvou stech a pěti stech korunách... promiňte, ale mně to čpí malichernictvím. Nenáviděl jsem před válkou všechny sběratele autografů jako prázdné, směšné hračkáře, kteří zabíjejí čas a peníze pustou marotou, — a kde jsem mohl, kazil jsem jim jejich sport. Žádal-li mně někdo o podpis, šlo-li to jen trochu, nedostal nic. Protiví se mně k smrti zájem o člověka a jeho soukromí, kde veřejnosti patří jen osobnost básnická nebo myslitelská, tvorba, dílo. Ano víc: jsem přesvědčen, pokud bude vládnouti tento kult soukromí spisovatelova — názor, že spisovatel svým *lidským já* jest něco zvláštního, výjimečného, hodného pozoru, názor, který vede na jedné straně k modlářství a fetišismu a na druhé k nejsurovějšímu pomluvačství a detektivnictví —, potud nemůže vzniknouti správné pojímání díla a tvorby, správná jich *spotřeba*. Nikoliv: spisovatel, řekl jsem stokrát lidem při nejrůznějších příležitostech, mí míli, jest člověk jako vy; neprožil ani nic víc ani v podstatě nic jiného než vy; jako vy prožil v životě jednu dvě tři velké radosti a mnohem víc hoře, bolesti, lítosti, zklamání; měl jako vy několik dní velikosti, síly a výsosti, a více chabosti, mdloby a poklesu, právě jako vy. Čím se liší od vás, jest jen jedno: *on vyslovil a dovede vysloviti své prožitky, vy ne*. Proto a jen proto jest vám zrcadlem, v němž se poznáváte. Jediná úcta, kterou mu můžete prokázati, jest úcta *spotřeby*. Čtěte jeho knihy; jděte jeho duchovnými stopami; promýšlejte, duchovně prožívejte jeho svět myšlenkový, a víc: *dožívejte, domýšlejte, dotvářejte ho!* To jest: jeho dílo budiž vám kvasem nového života, nové životní tvorby, vaší vlastní tvorby životní... Všecko ostatní jest lež, podvod, sebeklam, komedie nedůstojná člověka; jest farizejství, které říká „pane, pane“ a domnívá se, že tím již vchází do království nebeského. Tak, opakuji, mluvil jsem ne jednou, ale stokrát lidem za nejrůznějších příležitostí.

A nyní měl bych to zapřít a tančiti s ostatními směšnými kankánem nějakého